

NEDOVOLJNO ZA DOSTOJANSTVEN ŽIVOT

Novčana socijalna pomoć za tročlanu porodicu u Srbiji trenutno iznosi 20.602 dinara mesečno, čime je pokriveno samo 39,22 odsto minimalne potrošačke korpe. Visina novčane socijalne pomoći u Srbiji je nedovoljna za dostojanstven život, a izrazito visok rast cena u prethodne dve godine najsnažnije je pogodio upravo najugroženije segmente stanovništva, poručuju sagovornici Nove ekonomije

U februaru ove godine, novčanu socijalnu pomoć u Srbiji primalo je 172.387 lica (odnosno 76.335 porodica). Od toga, 31.511 porodica, sem socijalne pomoći, nije imalo nikakav drugi prihod, prema podacima koje je Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja dostavilo Novoj ekonomiji.

Osnovica za određivanje novčane socijalne pomoći trenutno u Srbiji iznosi 11.445 dinara, odnosno, to je iznos novčane socijalne pomoći koji je namenjen za pojedinca, nosioca prava u porodici. Svaka naredna odrasla osoba u porodici dobija novčanu socijalnu pomoć u visini osnovice 0,5 (odnosno 5.723 dinara), dok je iznos novčane socijalne pomoći za dete do 18 godina trenutno 3.434 dinara, odnosno 0,3 visine osnovice.

To bi značilo da je, na primer, iznos novčane socijalne pomoći za tročlanu porodicu (bračni par koji ima jedno dete) 20.602 dinara i to u slučaju da porodica nema nikakve druge prihode. U slučaju da neko od članova domaćinstva ostvaruje bilo kakav prihod, on se oduzima od utvrđene socijalne pomoći, pa se kao novčana socijalna pomoć isplaćuje razlika. Na primer, ako neko od članova te tročlane porodice ostvaruje neki prihod od 6.000 dinara mesečno, njoj će kao novčana socijalna pomoć biti isplaćeno 14.602 dinara (20.602 - 6.000).

DUBOKO U SIROMAŠTVU

„Izlišno bi bilo razmatrati o adekvatnosti iznosa od 11.445 dinara za jednočlano domaćinstvo na mesečnom nivou jer se odgovor sam po sebi nameće - ovaj iznos daleko je od dovoljnog za dostojanstven život. Sem opšteg utiska, utemeljenog na svakodnevnom odlasku u prodavnicu, zvanični i javno dostupni podaci nedvosmisleno ukazuju na nepovoljnost položaja korisnika novčane socijalne pomoći“, rekao je za Novu ekonomiju Uroš Randelović, pravni savetnik Inicijative za ekonomska i socijalna prava A 11. On je ukazao i na podatak Republičkog zavoda za statistiku prema kojem prag rizika od siromaštva za jednočlano domaćinstvo u Srbiji iznosi 26.509 dinara, dok je novčana socijalna pomoć (za jednočlano domaćinstvo) 11.445 dinara.

„Drugim rečima, iznos novčane socijalne pomoći predstavlja 43,17 odsto mesečnog prihoda koji predstavlja prag rizika od siromaštva, a treba da služi upravo prevazilaženju ovog stanja što predstavlja svojevrsan paradoks. Ako bismo kao parametar uzeli novčanu socijalnu pomoć za tročlano domaćinstvo koja iznosi 20.602 dinara i uporedili je sa minimalnom potrošačkom korpom, došli

bismo do zaključka da je ovim iznosom pokriveno samo 39,22 odsto osnovnih životnih namirnica“, rekao je Randelović. On je ukazao i na rigidnost važećih propisa u Srbiji, jer se prema njima bilo koji prihod nekog od članova domaćinstva oduzima od pripadajuće novčane socijalne pomoći, dok, ako porodica ostvaruje prihod viši od iznosa novčane socijalne pomoći, to rezultira gubitkom prava na novčanu socijalnu pomoć. „Drugim rečima, ako korisnik ili korisnica tog prava, kojima pripada iznos pomoći za jednočlano domaćinstvo, zaradi 11.446 dinara mesečno, izgubiće novčanu socijalnu pomoć. Tako ustrojstvo postojećeg sistema generiše zaključak da vas mesečni prihod od oko 100 evra izuzima iz kruga materijalno depriviranih ljudi“, rekao je Randelović.

IZMEĐU ŽIVOTNIH POTREBA I REALNOSTI

Članica republičkog odbora Sindikata zaposlenih u socijalnoj zaštiti Suzana Jovanović rekla je u razgovoru za Novu ekonomiju da i stručni radnici, koji u praksi rade na ostvarivanju prava na novčanu socijalnu pomoć smatraju da

je trenutni nivo socijalne sigurnosti nedovoljan i da je veliki broj građana u pravu da država mora da nivelise troškove, ali da je prisustvo radno sposobnih lica u ostvarivanju novčane socijalne pomoći zapravo ono što sve njih zbunjuje.

Nekada su pravo na novčana socijalna davanja, prema njenim rečima, imali samo nesposobni za rad, dok su oni koji su bili radno sposobni išli na tržište rada, imali neka privremena obezbeđenja i bili usmereni da traže posao.

„Nažalost, davno, devedesetih su i radno sposobni uvedeni u pravo na socijalnu pomoć u okviru socijalne zaštite i od tada datira taj princip utvrđivanja nivoa socijalne sigurnosti koji se zasniva na metodu usklađivanja sa indeksom potrošačkih cena. Na osnovu toga je određen minimum za jednu osobu, odnosno pojedinca (koji trenutno iznosi 11.445 dinara, prim. aut.) i napravljen model da svaki naredni odrasli član ima 50 odsto, a deca 30 posto od tog nivoa za pojedinca. Naravno da to nije dovoljno za troškove života, ako podrazumevamo ne samo potrošačku korpu u smislu ishrane i higijene, nego i komunalnih troškova i potrošnje struje“, rekla je ona, ukazujući na to da većina gradova ima neke subvencije za korisnike socijalne pomoći za komunalne usluge, a da za struju postoje subvencije po osnovu Uredbe o energetske ugroženom kupcu. „Nešto na šta mi u praksi usmeravamo korisnike koji su sposobni za rad je da, pored socijalne pomoći, moraju da se potrudu da se bar malo radno angažuju i dopune kućni budžet da bi mogli da funkcionišu“, rekla je Suzana Jovanović. Ona je navela da je na primer u Pančevu, koje prosečno ima 120.000 stanovnika, godinama unazad je od 900 do 950 porodica korisnika novčane socijalne pomoći (što je oko 2.300-2.500 lica), a da je od toga 500 onih koji primaju uvećanu socijalnu pomoć (oko 300 radno nesposobnih i oko 200 porodica koje su jednoroditeljske), dok su ostali korisnici radno sposobni i vuku isto sredstava koliko i ovi koji su nesposobni za rad. „To je veći pitanje, za šta je država spremna koncipijski da se opredeli - da li ostati u socijalnoj zaštiti sa malim iznosima ili će napraviti razliku, kao što je nekada bilo kada su korisnici novčane

socijalne pomoći bili samo nesposobni za rad i onda je to bilo vezano ili za prosečnu zaradu ili za minimalnu zaradu“, kaže ona. Ako su lica nesposobna, ona ne mogu nikako da se radno angažuju, tu spadaju i stari koji nemaju srodnika u obavezi izdržavanja i koji više nisu u fizičkoj snazi da se radno angažuju, a ako nisu radili, nemaju druga primanja i trebalo bi da, smatra naša sagovornica, ta pomoć bude dostojna ljudskog života i da obezbedi taj neki minimum.

Govoreći o korisnicima socijalne pomoći koji su radno sposobni, navodi da je veliki broj onih koji su tu jer nemaju nikakve kvalifikacije i koji suštinski ne mogu u savremeno doba da nađu posao, ali da ima i jedan broj onih koji realno ni ne traže posao, ali se uredno prijavljuju na evidenciju Nacionalne službe zapošljavanja da bi ostvarivali prava na pomoć, na razne subvencije, pravo na narodnu kuhinju.

Jovanović je za Novu ekonomiju poručila i da je pitanje socijalne pomoći kompleksna tema da bi se jednostavno svela na novčanu socijalnu pomoć. Iznosi novčane socijalne pomoći, prema njenim rečima, jesu svakako mali, ali ako se gleda na primer četvoročlana porodica (gde su dvoje dece i roditelji), tu su iznosi novčane socijalne pomoći, iznosi za dečiji dodatak, mogućnost korišćenja narodne kuhinje, subvencije na komunalne usluge i električnu energiju, a na lokalnu (na primer u Pančevu) deca imaju besplatnu kartu ako treba da putuju do škole, a jednom godišnje imaju jednokratnu pomoć za školski pribor.

„Kada saberete, te porodice nekada imaju možda i malo više nego da jedan od roditelja radi za minimalnu zaradu, a kada bi imao minimalnu zaradu, on ne bi mogao da ostvari nijednu subvenciju. Tako da se negde ta ravnoteža ipak ostvari, s tim što se mnoge stvari od tih subvencija dobiju automatski, ali za ponešto moraju sami da se obrate da bi ostvarili pravo“, rekla je ona.

NAOPAK METOD USKLAĐIVANJA

Dva puta godišnje, 1. aprila i 1. oktobra, u Srbiji se, rešenjem resornog ministra, osnovica novčane socijalne pomoći

usklađuje sa indeksom potrošačkih cena u prethodnih šest meseci.

Međutim, prema rečima Uroša Randelovića, čak je i to povećavanje, odnosno usklađivanje novčane socijalne pomoći sporije od rasta prosečne zarade, prosečne potrošačke korpe ili minimalne potrošačke korpe.

„Jednostavno, iako ekonomski parametri variraju, iznos novčane socijalne pomoći ostaje gotovo inertan i presporo se prilagođava rastu cena. Posledica - korisnici imaju efektivno sve manje novca na raspolaganju. Stopa inflacije sa kojom se usklađuje novčana socijalna pomoć odnosi se na opštu stopu inflacije koja je u poređenju sa stopom inflacije koja se odnosi na cenu hrane znatno niža“, rekao je Randelović, ukazujući da je od avgusta 2021. godine pa sve do danas u Srbiji indeks potrošačkih cena hrane veći od opšteg indeksa potrošačkih cena. Sa druge strane, on navodi da je u odnosu na april 2022. godine osnovica za utvrđivanje novčane socijalne pomoći povećana za 1.865 dinara, a da je poslednjim usklađivanjem u oktobru povećanje bilo samo 323 dinara (sa 11.122 dinara na 11.445 dinara).

„O adekvatnosti ovakvog usklađivanja slikovito govori okolnost da za trenutni iznos novčane socijalne pomoći dnevno možete sebi da priuštite jedno jaje, 200 grama mesa, četvrtinu hleba, te da na kraju svoj život zasladite čak i kockicom čokolade. Problem sa tim „povećanjima“ jeste što su ona potpuno usaglašena sa važećim propisima u kojima je utemeljen naopak metod usklađivanja“, rekao je Randelović.

I prema rečima finansijskog analitičara u Fiskalnom savetu Ivana Lakićevića, redovno usklađivanje iznosa socijalne pomoći, koje se uglavnom koriguje za prosečni rast cena, nije dovoljno da pokrije rast životnih troškova koji su pretrpeli najugroženiji.

On je naveo da je izrazito visok rast cena predstavljao snažan udar na standard građana, a zbog njene specifične strukture, inflacija je najsnažnije pogodila upravo najugroženije segmente stanovništva.

„Fiskalni savet je ukazivao na potrebu da se povećaju nominalni iznosi i podignu maksimalne dohodovne granice za postojeće programe socijalne pomoći

Artikal	2022.	2023.	2024.	Trend
	FEBRUAR	MART	MART	
Mleko Imlek (1,5 L, 2,8 odsto mlečne masti)	154,99	229,99	227,99	47%
Jogurt Imlek (1l, 2,8 odsto mlečne masti)	114,99	52%	174,99	52%
Sirni namaz „sirko“, Mlekara Šabac (200 grama)	149,99	214,99	214,99	43%
Sir „somborska feta“ (250 grama)	169,99	254,99	254,99	50%
Hleb beli rezani Naše zrno (500 grama)	69,99	89,99	84,99	21%
Pileći file (kilogram)	659,99	819,99	799,99	21%
Juneći but (kilogram)	1149,99	1349,99	1479,99	29%
Crni luk (kilogram)	49,99	119,99	99,99	100%
Limun (kilogram)	119,99	189,99	139,99	17%
Jabuke ajdared (kilogram)	89,99	99,99	99,99	11%
Deterdžent za sudove „feri“ limun (450 mililitara)	134,99	209,99	209,99	56%
Pasta za zube Colgate – 100 mililitara *	159,99	169,99	179,99	12,5%
Čokolada „galeb“ (80 grama)	121,99	132,99	139,99	15%
Zamrznuti grašak Frikom (450 grama*)	157,99	169,99	179,99	14%
Prašak za veš, Merix jorgovan, 3 kilograma*	579,99	629,99	719,99	24%

Nova ekonomija od februara 2022. godine prati cene određenih proizvoda koji su neophodni svakoj porodici za život. Cene pratimo na osnovu redovnih cena (ne uključujući povremene akcije, ni akciju Bolja cena) u jednom trgovinskom lancu u Beogradu. Nova ekonomija poredi koliko su u određenom mesecu porasle cene pojedinih proizvoda u odnosu na februar 2022. godine.

*Gramaze/pakovanja proizvoda su smanjene, odnosno Nova ekonomija nije uspela da u trgovinskom lancu pronađe proizvode u pakovanjima/količinama koje je prvobitno počela da prati

- pre svega novčane socijalne pomoći i dečijeg dodatka. Vanredno dodatno povećanje nominalnih iznosa od 10-20 odsto (zavisno od mogućnosti) omogućilo bi postojećim korisnicima tih programa da lakše prebrode krizni period, dok bi podizanjem dohodovne granice njima bio obuhvaćen veći broj materijalno ugroženih koji su se našli na udaru krize", rekao je Lakićević.

Osim toga, prema njegovoj oceni, potrebno je razmotriti i mogućnosti da se relaksiraju imovinski kriterijumi za socijalne programe, poput isuviše restriktivnog ograničenja za zemljišni posed, kojima su iz ovih programa isključeni građani kojima je ova pomoć nesumnjivo potrebna (jedan od uslova za ostvarivanje novčane socijalne pomoći je da pojedinac/podroica nema drugih nepokretnosti, osim stambenog prostora koji odgovara potrebama pojedinca/podroice i zemljišta u površini do 0,5 hektara, prim. aut.).

„Takva restriktivnost je sada nepotrebna, pre svega imajući u vidu da je nedavnim usvajanjem socijalnih karata znatno umanjena mogućnost za zloupotrebu, što je bilo glavna motivacija za uspostavljanje rigidnih imovinskih kriterijuma", rekao je on.

Lakićević navodi da za proširenjem programa socijalne pomoći postoji i mogućnost i potreba.

„Jedan pokazatelj za to je činjenica da je Srbija još pre izbijanja pandemije zaostajala za uporedivim zemljama Centralne i Istočne Evrope po rashodima za socijalnu zaštitu za oko jedan odsto BDP-a", rekao je Lakićević.

On je naveo i da povećanje rashoda treba da se zasniva na sistemskim rešenjima u sferi socijalne zaštite, umesto na ad hok netargetiranim i jednokratnim davanjima tokom prethodnih nekoliko godina.

„To znači da se raspoloživa budžetska sredstva usmere na postojeće socijalne programe - u prvaj liniji novčanu socijalnu pomoć i dečiji dodatak, u koje su na osnovu jasno definisanih kriterijuma obuhvaćeni najugroženiji građani i preko kojih se budžetska sredstva usmeravaju upravo ka onima kojima je pomoć najpotrebnija", rekao je on.